

Biografi internetin ihmemaassa

Kirsi Vainio-Korhonen
on Turun yliopiston Suomen historian professori.

Ruotsalaisen historian professorin Yvonne Hirdmanin palkittu tutkimus *Den röda grevinnan* kertoo hänen äitinsä elämänvaiheista eurooppalaista taustaa vasten.¹ Hirdman käytti internetiä tutkimusvälineenä, kun hän etsi tietoja äitinsä pitkäaikaisesta miesystävästä Heinrich Kurellasta:

”Metsästä edelleen ja netistä löydän Kurellan – hän suorastaan hyppää silmilleni. Mutta se ei ole Heinrich. Se on Alfred, hänen vanhempi veljensä, syntynyt toukokuussa 1895, kuollut kesäkuussa 1975 Itä-Berliinissä. Onnenkantamoinen siis. Saksalainen kommunisti, joka oli asunut Moskovassa ja jäänyt henkiin, joka on jopa Wikipediassa [– –] Isän nimi oli Hans Kurella. Hänkin on netissä. Hän oli psykiatri, ylilääkäri Briegin mielisairaalaassa.”

Yvonne Hirdman ei selvästikään kärsi useaa historiantutkijaa yhä vaivaavasta nettikammosta, jota uusinnetaan myös tuleville tutkijasukupol-

ville osoittamalla heille vähintään Wikipedian käyttöön liittyviä varoituksen sanoja. Epäilijöiden on syytä tarttua vaikkapa Kate Theimerin 2011 toimittamaan *A Different Kind of Web: New Connections Between Archives and Our Users* -teokseen.² Se kertoo arkistoammattilaisten ja historiantutkijoiden kokemuksista sosiaalisesta mediasta, Flickristä, YouTubesta ja Wikipediasta: uusi, ”erilainen netti” syntyy nyt ja tulevaisuudessa käyttäjien ja sisällöntuottajien vuorovaikutuksesta. Myös omat kokemukseni internetistä saatavissa olevasta tiedosta ovat positiivisia.

Olen itse juuri julkaissut vuonna 1801 syntyneen suomalaisen aatelisnaisen Sofie Munsterhjelman elämäkerran *Sofie Munsterhjelman aika. Aatelisnaisia ja upseereita 1800-luvun Suomessa*.³ Kaksi vuotta sitten kesällä luin ja käänsin samalla Sofien vuonna 1814 pitämää ranskankielistä oppimispäiväkirjaa. Neiti Munsterhjelm vietti vuoden Hämeenlinnassa rouva Ahlbergin täysihoitolakoulussa. Päiväkirjan sivuilla vilisi ystävättärien, sukulaisten ja tuttujien nimiä: Gripenberg, Furuholm, Nordenswan, Ammilon, Uschakoff. Käännöksen edetessä vierailin koko ajan myös netissä etsimässä tietoja. Löysin Suomalai-

1. Yvonne Hirdman, *Den röda grevinnan. En europeisk historia*. Ordfront Förlag 2010.

2. Kate Theimer (toim.) *A Different Kind of Web: New Connections Between Archives and Our Users*. The Society of American Archivists 2011.

3. Kirsi Vainio-Korhonen, *Sofie Munsterhjelman aika. Aatelisnaisia ja upseereita 1800-luvun Suomessa*. SKS 2012.

sen Kirjallisuuden Seuran Biografiakeskuksen sivuilta helsinkiläisen kauppaneuvos Jegor Uschakoffin elämäkerran. Sain nopeasti selville, miksi juuri hän vilahti Sophien päiväkirjassa: Suomen sodan alettua Uschakoff seurasi etenevien venäläisjoukkojen vanavedessä Suomeen ja asetui sodan jälkeen veljensä kanssa aluksi Hämeenlinnaan.

Kun naputin Googleen Gripenberg-nimen, löysin Helsingin yliopiston ylioppilasmatrikkelistä kiintoisan tiedon siitä, miten pedagogisia opintoja Pestalozzin luona Sveitsissä harjoittanut Odert Henrik Gripenberg perusti ensimmäisen oman oppilaitoksensa, yksityisen internaatikoulun juuri Hämeenlinnaan vuonna 1812. Samaan aikaan kaupungissa opiskeli hänen serkkunsa Margareta Charlotta Gripenberg, Sofie Munsterhjelmin koulutoveri. Entä keitä olivat Sofien ystävättäret Johanna ja Elisabeth Nordenswan? Avasin Suomen sukututkimusseuran HisKi-tietokannan ja naputtelin nimet hakuohjelmaan, josta löysin hetkessä heidän kaste- ja vihkitietonsa Janakkalan historiakirjoista. Saatoin vielä nopeasti varmistaa niiden oikeellisuuden Suomen sukuhistoriallisen yhdistyksen digiarkistosta.

Sofie Munsterhjelmin Armfeltien köyhään sukuhaaraan kuulunut kosija paljastui melkoiseksi seikkailijaksi ja onnenonkijaksi, kun Google-haku ohjasi tutkijan Kansallisarkistossa säilytettävän Biografica Munsterhjelmin ja sen osana Otto Fredrik Armfeltin muistelmien äärelle. Suomen valokuvataiteen museon *Kuka kuvasi? – suoma-*

laiset valokuvaajat 1842–1950 -palvelu ja Sofie Munsterhjelmin tilikirja auttoivat yhdessä selvittämään, kuka valokuvasi kohta 66 vuotta täyttävän Sofien Hämeenlinnassa tammikuussa 1867.

Internet on aarreaitta, joka on avannut myös ammattitutkijalle mahdollisuuden aivan uudelleenlaiseen tiedonhakuun: netistä löytyy asioita, joiden olemassaoloa tutkija ei ole osannut edes arvata, saati kysyä tai etsiä. Pelkkien nimihakujen avulla nuoren tytön päiväkirjan sivut ja koko Sofie Munsterhjelmin tarina yhdistyivät reaaliajassa tuon ajan poliittiseen, yhteiskunnalliseen, taloudelliseen ja kulttuuriseen historiaan tavalla, joka paperimaailmassa ei olisi ollut mahdollista.

Wikipedian vanavedessä kymmenen vuotta sitten syntyneen nettikammon saa jo unohtaa, sillä nykyisessä sähköisessä maailmassa tutkijaa odottavat internetin ihmemaassa alati runsastuvat kansalliset ja kansainväliset digitoidut asiakirjakokoelmat, tietokannat ja hakupalvelut. Nämä apuvälineet eivät ainoastaan johdata tutkijaa tekemään odottamattomia löytöjä. Ne myös nopeuttavat tutkimusprosessia ja säästävät siten silkkaa rahaa: työläätt ja aikaa vievät matkat toisella paikkakunnalla ja jopa toisessa maassa sijaitseviin arkistoihin voi ainakin osittain korvata nopealla naputtelulla kotikoneen ääressä. Viime vuosisadalla olisin lähtenyt Kansallisarkiston tutkijasaliin etsimään Nordenswanin neitejä Janakkalan kirkonarkiston mikrofilmeistä. Reissuun olisi kulunut tunteja. Nyt löysin saman tiedon muutamassa minuutissa.